

NACIONALINĖ TEISMŲ ADMINISTRACIJA

Biudžetinė įstaiga, L. Sapiegos g. 15, LT-10312 Vilnius, tel. (8 5) 268 5186, faks. (8 5) 268 5187, el. p. info@teismai.lt.
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 188724424

Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir
darbo ministerijai
TAIS
El. p. inga.barauskaite@socmin.lt

2021-04-21 Nr. 4K-567-(6.6)
Į 2021-04-14 pranešimą

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS NUTARIMO PROJEKTO NR. 21-22780

Nacionalinė teismų administracija (toliau – Administracija) 2021 m. balandžio 14 d. iš Lietuvos Respublikos Seimo teisės aktų informacinės sistemos (TAIS) gavo pranešimą apie teikiamą suderinimui Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos teisėjų valstybinių pensijų įstatymo Nr. IX-1011 3 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIVP-285“ projektą (toliau – Nutarimo projektas), kuriuo teikiama Lietuvos Respublikos Vyriausybės išvada dėl Lietuvos Respublikos Seime svarstomo Lietuvos Respublikos teisėjų valstybinių pensijų įstatymo Nr. IX-1011 3 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIVP-285 (toliau – Įstatymo projektas).

Administracija, susipažinusi su Įstatymo ir Nutarimo projektais, teikia nuomonę dėl jų bei informaciją dėl Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšų poreikio apskaičiavimo galimybių.

Dėl Įstatymo projekto

Konstitucinis Teismas savo jurisprudencijoje (pvz., 2001 m. liepos 12 d. nutarimas, 2007 m. spalio 22 d. nutarimas) yra pabrėžęs, kad teisėjas, kuriam tenka pareiga nagrinėti visuomenėje kylančius konfliktus, taip pat ir asmens konfliktus su valstybe, turi būti ne tik aukštos profesinės kvalifikacijos bei nepriekaištingos reputacijos, bet ir materialiai nepriklausomas, saugus dėl savo ateities. Teisėjo atlyginimo ir kitų socialinių (materialinių) garantijų konstitucinės apsaugos imperatyvas kyla iš Konstitucijoje (*inter alia* jos 109 straipsnyje) įtvirtinto teisėjo ir teismų nepriklausomumo principo, kuriuo siekiama teisingumą vykdančius teisėjus apsaugoti tiek nuo įstatymų leidžiamosios ir vykdomosios valdžių poveikio, tiek nuo kitų valdžios įstaigų ir pareigūnų, politinių ir visuomeninių organizacijų, komercinių ūkinių struktūrų, kitų juridinių ir fizinių asmenų įtakos. Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad iš Konstitucijos kylančios teisėjo nepriklausomumo principo socialinės (materialinės) garantijos reiškia, kad įstatymų leidėjas turi nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kuris užtikrintų teisėjo ir teismų nepriklausomumą, *inter alia* teisėjo socialines (materialines) garantijas ne tik teisėjui einant pareigas, bet ir nutrūkus jo įgaliojimams. Teisėjo socialinės (materialinės) garantijos nutrūkus teisėjo įgaliojimams gali būti įvairios, *inter alia* periodiškai mokamos išmokos, taip pat vienkartinės išmokos ir t. t. Tokių garantijų nustatymo konstitucinis pagrindas yra išskirtinis teisėjo konstitucinis statusas, kurį lemia teisingumo vykdymo funkcija, todėl jos gali priklausyti tik nuo su teisėjo konstituciniu statusu susijusių aplinkybių, tačiau negali būti traktuojamos kaip pakeičiančios kitas socialines (materialines) garantijas, kurios buvusiam teisėjui turi būti užtikrinamos kitais pagrindais, taip pat ir tais, kurie yra bendri visiems dirbantiems asmenims. Teisėjo socialinės (materialinės) garantijos nutrūkus jo įgaliojimams turi būti realios, o ne vien nominalios.

Šiuo metu Lietuvos Respublikos teisėjų valstybinių pensijų įstatymas teisėjams, kurie yra pripažinti nedarbingais ar iš dalies darbingais, netekusiais 60 procentų ir daugiau darbingumo (iki 2005 m. liepos 1 d. I ar II grupės invalidais), nenustato teisės gauti teisėjų valstybinę pensiją, nors,

LIETUVOS
TEISMAI

pavyzdžiui, pagal Lietuvos Respublikos valstybinių pensijų įstatymo 4 ir 7 straipsnių nuostatas tokia garantija kitiems asmenims, turintiems teisę į valstybinę pensiją, numatyta. Manytina, kad toks teisinio reguliavimo diferencijavimas nėra pagrįstas, be kita ko, įvertinus tai, kad teisėjo socialinės (materialinės) garantijos yra iš Konstitucijos kylančio teisėjo nepriklausomumo principo sudėtinė dalis. Teisėjai, kaip viena iš valstybines pensijas gaunančių grupių, be pagrindo diskriminuojama nenustatant jiems garantijų, kokias turi kiti valstybinių pensijų gavėjai.

Teisėjų taryba 2021 m. vasario 26 d. nutarimu Nr. 13P-27-(7.1.2) patvirtino Teisėjų tarybos 2021–2024 metų strategines veiklos kryptis ir kaip vieną iš krypties „Teismų ir teisėjų nepriklausomumo stiprinimas“ priemonių numatė teisinio reguliavimo pakeitimų inicijavimą dėl platesnių teisėjų socialinių garantijų nustatymo.

Administracija, susipažinusi su Įstatymo projektu, atsižvelgusi į tai, kas išdėstyta, *pritaria Įstatymo projektu siekiamam tikslui – nustatyti, kad teisėjams būtų suteikta teisė gauti valstybinę teisėjų pensiją tuomet, kai jie pripažinti nedarbingais ar iš dalies darbingais, netekusiais 60 procentų ir daugiau darbingumo (iki 2005 m. liepos 1 d. I ar II grupės invalidais).*

Atkreiptinas dėmesys, kad priėmus siūlomus pakeitimus būtų reikalingi ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. sausio 21 d. nutarimu Nr. 68 patvirtintų Teisėjų valstybinių pensijų skyrimo ir mokėjimo nuostatų pakeitimai, juose reglamentuojant šios teisės įgyvendinimo taisykles (pvz., pensijos dydžio nustatymo ir mokėjimo sąlygas priklausomai nuo netekto darbingumo bei kitas sąlygas).

Dėl Nutarimo projekto

Nutarimo projektu siūloma iš esmės pritarti Įstatymo projekto aiškinamajame rašte nurodytam siekiui suvienodinti valstybinių pensijų skyrimo sąlygas, tačiau siūloma Lietuvos Respublikos Seimui Įstatymo projekto nesvarstyti, kadangi pagal Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos, kuriai pritarta Lietuvos Respublikos Seimo 2020 m. gruodžio 11 d. nutarimu Nr. XIV-72, 3.3.9 papunktį numatyta sistemiškai peržiūrėti teisės aktus, reglamentuojančius valstybines pensijas, rentas, kompensacines išmokas, kurį įgyvendinus, Lietuvos Respublikos Vyriausybė Seimui iki 2023 m. II ketv. pateiks sisteminius siūlymus dėl valstybinių pensijų ir kitų iš Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto mokamų pensinio pobūdžio išmokų sistemos tobulinimo.

Administracija, suprasdama siekį užtikrinti nuoseklų valstybinių pensijų sistemos tobulinimą, kuris gali būti įgyvendintas kompleksškai sprendžiant valstybinių pensijų sistemos problemas, visgi norėtų atkreipti dėmesį į tai, kad terminas pateikti sisteminius siūlymus dėl valstybinių pensijų gana ilgas (iki 2023 m. II ketv.). Remiantis minėta Konstitucinio Teismo jurisprudencija, įstatymų leidėjas turi nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kuris užtikrintų teisėjo ir teismų nepriklausomumą, *inter alia* teisėjo socialines (materialines) garantijas ne tik teisėjui einant pareigas, bet ir nutrūkus jo įgaliojimams. Todėl siūlome įvertinti galimybes Įstatymo projektą svarstyti artimiausiu metu.

Dėl informacijos apie Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšų poreikį

Administracijos tvarkomose teisėjų asmens bylose saugomi teisėjų sveikatos pažymėjimai (Teismų įstatymo 124 straipsnio 5 dalis, Reikalavimų pretendentų į teisėjus ir teisėjų sveikatos ir pretendentų į teisėjus ir teisėjų sveikatos tikrinimo tvarkos aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro ir Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2009 m. kovo 19 d. įsakymu Nr. V-196/1R-80, 9.5 punktas), kuriuose yra nurodoma tik išvada apie tai, ar asmuo dėl sveikatos būklės gali dirbti teisėju. Teisės aktai nenumato pareigos Administracijai tvarkyti duomenų apie teisėjo pripažinimą nedarbingu ar iš dalies darbingu, netekusiu 60 procentų ir daugiau darbingumo (iki 2005 m. liepos 1 d. I ar II grupės invalidais), taigi Administracija šių duomenų neturi ir negali pateikti tikslios informacijos apie Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšų poreikį Įstatymo projektu teikiamsi siūlymams įgyvendinti.

Duomenys apie sveikatą laikytini specialių kategorijų asmens duomenimis, taigi jų tvarkymui taikytini griežtesni asmens duomenų apsaugos reikalavimai (2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas) 6 ir 9 straipsniai). Pastebėtina, kad nei Teismų įstatymas, nei Darbo

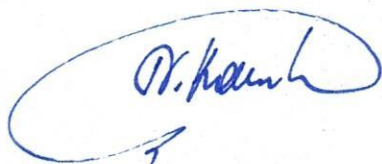
kodeksas, nei kiti teisės aktai, reglamentuojantys teisėjų socialines (materialines) garantijas, neįpareigoja teisėjų privalomai pranešti teismo administracijai apie tai, kad jie pripažinti nedarbingais ar iš dalies darbingais (išskyrus teisės aktų numatytus atvejus dėl darbuotojo teisės pasinaudoti dirbti sutrumpintą darbo laiką, budėjimo nustatymo ribojimų ir kt.). Taigi, Administracijos duomenimis, teismai tokių duomenų apie visus konkrečiame teisme dirbančius teisėjus taip pat netvarko.

Pastebėtina, kad tikslus valstybės biudžeto lėšų poreikis šiuo atveju sunkiai gali būti prognozuojamas, kadangi net ir tuo atveju, jeigu teisėjas yra pripažintas nedarbingu ar iš dalies darbingu, netekusiu 60 procentų ir daugiau darbingumo, bet jis ir toliau vykdys savo pareigas, neprašys būti atleidžiamas iš jų savo noru ar dėl sveikatos būklės (Teismų įstatymo 90 straipsnio 1 dalies 1 ir 3 punktai), teisėjo valstybinė pensija jam nebus skiriama. Kita vertus, teisėjai, kurie šiuo metu nėra pripažinti nedarbingais ar iš dalies darbingais, netekusiais 60 procentų ir daugiau darbingumo, tačiau serga tam tikromis ligomis, po Įstatymo projekto priėmimo gali kreiptis dėl darbingumo lygio nustatymo ir pretenduoti gauti teisėjo valstybinę pensiją, jei atitiks kitus jos skyrimui būtinus reikalavimus.

Teisėjų valstybinių pensijų išmokėjimui 2020 m. Administracijai buvo reikalinga 2 975 417,45 Eur suma, 2020 m. buvo 254 teisėjų valstybinių pensijų gavėjai, vidutinė teisėjų valstybinė pensija 2020 m. buvo 1 006,39 Eur. Preziumuojant, kad, priėmus Įstatymo projektu siūlomus pakeitimus, teisėjų, turinčių teisę gauti teisėjų valstybinę pensiją, skaičius išaugtų 5 procentais, Administracijai reikėtų papildomų 153 373,84 Eur, 10 procentų – 306 747,67 Eur, 20 procentų – 613 495,34 Eur.

Administracija yra pasirengusi bendradarbiauti, ieškant būdų, kaip tiksliau apskaičiuoti valstybės biudžeto lėšų poreikį, tuo atveju, jeigu tai būtų reikalinga, tačiau nepažeidžiant imperatyvių asmens duomenų apaugos reikalavimų.

Direktorė

Natalija Kaminskienė